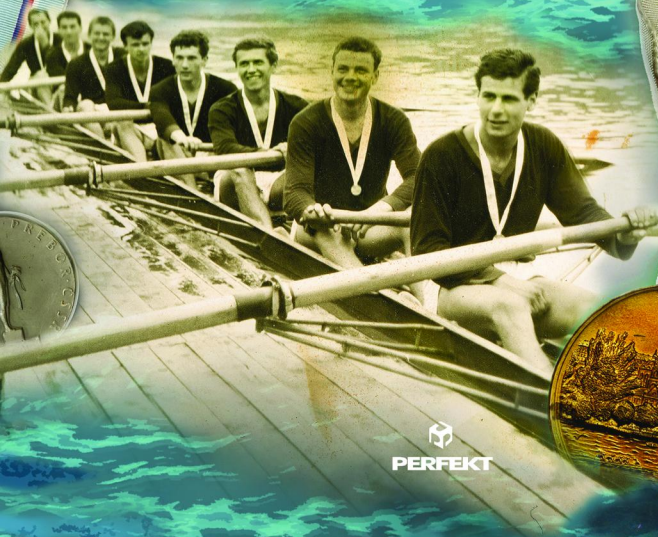

ZLATÁ OSMA

z Fajnorky

Lubomír Horník

PERFEKT

„Myslím si, že poctivou a húževnatou prácou sa veľakrát dostanete k svojim vytúženým snom, aj keď spočiatku vyzerajú nereálne a dokonca nemožné. Dôležité je nikdy sa nevzdať a nehľadieť na prekážky, najmä keď robíte niečo, čo milujete. Vždy som sa riadil heslom: Rob to, čo miluješ, a daj do toho celú dušu!“
Ing. František Reich

Text © Ľubomír Horník

Photographs © personal archives of Ľubomír Horník, Jozef Fillo, Milan Hurtala, Miloš Jirků,
Juraj Kollár, Štefan Kollarovits, Vladimír Muller

Photography of endsheet © Vladimír Fecko

Cover design © Pavel Čisárik

Slovak edition © Perfekt 2019

Zlatá osma z Fajnorky

Autor: Ľubomír Horník

Fotografie z archívu: Ľubomíra Horníka, Jozefa Filla, Milana Hurtalu, Miloša Jirků,
Juraja Kollára, Štefana Kollarovitsa, Vladimíra Mullera

Fotografia zadnej predsádky: Vladimír Fecko

Obálka: Pavel Čisárik

Zalomenie a príprava tlačových podkladov: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt

Jazykové redaktorky: Marta Činovská, Katarína Zitová

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 849. publikáciu.

Rok vydania 2019

Prvé vydanie

Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Autor ďakuje Literárnemu fondu za podporu pri vytvorení diela.

Knihu so zľavou si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14,
811 08 Bratislava, e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť v Kníhkupectve Vojtecha
Zamarovského, Karpatská 7, 811 05 Bratislava 1, alebo na www.perfekt.sk.
Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN: 978-80-8046-943-6

www.perfekt.sk

*Ďakujem kamarátom z osmy, spolužiakom a známym za cenné rady a finančné príspevky.
Osobitne Milanovi Škripeňovi za pomoc pri organizovaní stretnutí a získavaní informácií,
Milošovi Jirků za vecné pripomienky a korekcie, Vladovi Mullerovi za spomienky a osobnú
angažovanosť a Milanovi Hurtalovi za opis jeho profesionálnej a športovej kariéry.
Zásľuhu na vydaní diela majú aj Ľudmila Horníková Pavlíková, Robert Ďuriš,
Pavol Komora, Vladimír Malinovský, Pavol Kastel, Ivan Kollár, Igor Jelínek,
Míroslav Duži, Igor Máder, Jozef Fillo, Štefan Kollarovits a Eva Bartošová.*

Ľubomír Horník

ZLATÁ OSMA Z Fajnorky

PROLÓG

Práve pred päťdesiatimi piatimi rokmi ôsmi húževnatí mládenci zdvihli nad hlavu *TOKIO-Čierny šíp* a opatrne ho zniesli na pontón. Rovnako opatrne ho položili na hladinu a kormidelník loď pridržal. Stroci si zasunuli veslá do havliniek a háci naprieč cez loď. Na povel vkročili do lode, naraz ju odstrčili od pontónu a zosadli na slajdy. Každý sa chopil svojho vesla.

Čierny šíp sa lenivo spustil po prúde rieky. Veslá chvíľu viseli nad vodou a keď pontón minuli, na povel: „Stroci, raz!“ štyria na strogovej strane zasekli. Voda zašumela a loď, akoby sa prebrala, poskočila a špičkou sa natočila k ľavému brehu. Keď pri ďalšej dobe zabrali aj háci, povzbudená silou šestnástich paží sa rozletela traverzom cez rieku k bratislavskému brehu.

Štvorka s Ivanom Gočálom (zľava Karol, Ivan, Jano, Volod'a, Fogo)

ROZPAMÄTÁVANIE I.

(2013, alebo neskôr)

Bukší sedel na kameni nad betónovými schodmi, ktoré sa končili dolu pri pontóne. Zdalo sa mu, že tu bol odjakživa. Aspoň on mal ten pocit. Keď sem prišiel po prvý raz, už tu bol. Len teraz bol iný – akési plastové plaváky. Ale schody boli také, po akých nosili lode kedysi...

Dunaj nezadržateľne plynul, šumel a keď sa zdvihol víetor, drobné vlnky zašpliechali na pobrežných kameňoch. Nemohol odtrhnúť oči od mútnej hladiny, akoby v nej hľadal dávne spomienky, tváre, lode, veslá. Z mesta sem doliehal hluk, ale akoby z inej krajiny, iného sveta.

Milan sa nevdojak pozrel do mozoľnatých dlaní. Odkedy sa k veslovaniu vrátil, ruky mu zmohutneli a stvrdli.

„Vždy sme mali ťažké podmienky!“ povedal Fogo a prehrnul si krátke vlasy, nedotknuté vekom.

Na vysokom brehu osem starších mužov mlčky hľadelo na riek. Ako čas ubiehal, aj tok plynul. Pokrik veslárov uniesla rieka. Len pri plote od cesty stál železný regál a na ňom vyslúžené štvorky a osmy, ktoré by sa ešte možno mohli popasovať s dunajským prúdom, keby ich Apuško opravil. Ale aj pri jeho ponku bolo ticho a dnes by si už málokto na neho spomenul. A tak tu tie mŕtve lode odpočívali, čelili nepohode a spomienkam.

Lodenica však predsa žila. Popoludní prídu mladí adepti súťažného veslovania. Najskôr to skúsia na veslárskom trenažéri, vetráku, potom otvoria vráta hangáru a možno sa niektorí vyberú na vodu, možno na chvíľu pobehnú pod basketbalovým košom...

Celý areál bol upravený, objavili sa točité schody na poschodie, kde sú posilňovňa a šatne. Zárubne dverí, okien a brána hangáru boli natreté žiarivou modrou farbou. Farbou Slovenského veslárskeho klubu.

Ale niečo sa tu predsa nezmenilo.

Vôňa a pocit útulku a možno domova, náruč, ktorá vždy prichýľila húževnatých mladých ľudí s túžbou pokoriť riek. alebo aspoň využiť jej dravosť a silu. Bol to ich klub, pre niektorých krátke, pre iných dlhoročné útočisko, kde nachádzali priateľstvo, pomoc a príležitosť na zmeranie schopností.

Spidy sa prehŕňal spomienkami, ohmatával pocity, situácie. Ako to bolo za našich čias?

Malý sa dobroprajne usmieval celou tvárou, tak ako vždy, keď chodil so štvor metrovým veslom ako s nejakým papekom, poučoval a ukazoval, ako sa dá to či ono urobiť ľahšie a ako to vlastne má byť. Všetci ho mali radi práve pre ten úsmev. Vzbudzoval dôveru a nedalo sa mu odporovať. Občas, keď prevzal úlohu trénera, dokázal tým úsmevom z posádky vyžmýkať aj posledné kvapky energie.

Teraz nikoho do ostrých šprintov okolo parku nenútil. Aj v jeho očiach sa odrážali roky a jeho ruky ako nástroje, ktoré vykonali svoju prácu, odpočívali popri silnom tele.

Spidy si odrazu spomenul na vôňu lodí na kozách. Alebo to bola vôňa vody? Videl úzke veslice, ako ležia na konzolách, dokonalé a štíhle, akoby sa už kĺzali po hladine, mládencov v tričkách a trenírkach, ako pobehujú s veslami.

„Na výkonnú osmu sa tu už nikdy nenazbieralo...“ povedal Milan a mávol rukou k zatvorenému hangáru.

„Ani by nikto na ňu nemal!“ spresnil Fogo, máličko s hrdosťou a trochu pohŕdavo. „Ešte tak skif, možno dvojskif, nanajvyšš štvorka...“

„Aj náš starký – strom, čo stál tam, kde je ten drevený stôl s lavicou, kam sa podel?“

„Je tu nový, tamten vyrástol,“ povedal Milan.

„Ohnisko nasvedčuje, že sa tu opeká a pravdepodobne aj varí guláš!“ prispel Spidy.

„Samozrejme, guláš, veď čo iné, pri regate Devín – Bratislava,“ povedal Fogo, akoby sa prebral z dávneho sna.

Keď sa blížili ktorúsi sobotu ku klubu, nevyzeralo to, že sa niečo deje. „Bude to vlastne taká komorná akcia,“ povedal Milan. Ale pri ohnisku na drevenej lavici a za stolom sedeli už vyslúžilci, veteráni a seniori, bývalí reprezentanti. Šaňo Kovačovič, Karol Ricotti, Vlado Pupala, Karol Heidinger, Juro Kollár aj Maťo Vaníček a ďalší, ktorí sa upísali veslovaniu.

Sedeli za dreveným stolom, na mohutnej zrubovej lavici, pred sebou pollitráky piva, trpezlivo čakali na správy.

Dištančné preteky osiem Devín – Bratislava práve odštartovali.

Hŕstka ľudí obstála chodník na nábreží, nedočkavé pohľady upierali k Mostu Lafranconi, kým sa na ligotavej dunajskej hladine neobjavili vodomerky s dlhými nohami, kĺzali sa po zrkadle odrazeného slnka, boli to osemveslice a osem zátylkov a osem vesiel poháňalo prúd a odrazu bolo vidno, že niektoré sú vzuadu, iné sa derú dopredu.

Zazvonil zvon, prvé lode preťali pomyselnú čiaru.

Ešte skôr ako pretekári vytiahli šesť lodí na kozy, nastal čas na guláš a pivo.

Vítazný pohár získala posádka Slovenského veslárskeho klubu a bolo to ako návrat tradície, lebo Devín – Bratislava jazdili v Bratislavskom veslárskom klube už v roku 1932, pred viac ako osemdesiatimi rokmi!

Čas víťaznej osmy bol 27:31 minút na jedenáskilometrovej trati. Všade chodili mladí svalnatí muži v dresoch, aké starí veslári ešte nepoznali, a na kozách odpočívali osemveslice, oddychovali po intímnom styku s mútnym prúdom Dunaja.

„Jazdili po tvrdej vode,“ podotkol Milan, lebo voda v rieke po prúde tiež kladie odpor, a tak sa jej hovorí „tvrdá“.

„Odpor kladie vždy...“ povedal Volod’a.

„Pekná tradícia,“ povedal Malý a nevedel sa odtrhnúť od dramatického a zradného prúdu Dunaja, ktorý skrýval toľko prevkapaní a spomienok.

Pred hangárom bolo opäť prázdno a čisto, už zmizli zástavky a veslárske insígnie, poháre pre víťazov sa rozdali.

Za dlhým stolom však akoby stále odpočívali veteráni a seniori, pretekári a olympionici dávnych čias, chlípali dobrý guláš s mäkkým chlebom a ich spomienky sa strácali v diaľke, kde sa hladina rieky dotýka horizontu.

1. NOVÁČIKOVIA

Malý, 1961

Malý pustil rúčky fúrika a nohy z pásoviny sa zaborili do zjazdenej hliny, natiahol do nosa omamnú vôňu bylín a lesnej vlhkosti Horského parku, čupol si k tým rúčkam ako vzpierač a trhom zdvihol fúrik kopcom plný tehál. Zazvonili jedna o druhú a bol to ten správny cvengot starých kvalitných tehál, aké vyrábali odjakživa v Devínskej Novej Vsi. Chlapi ho pozorovali len tak bokom, s uznaním pokyvovali hlavami, klopkali murárskymi kladivkami po tehlách, čistili ich od storočnej malty, boli to tehly zo zvaleného kláštorného múru na Novosvetskej. A Malý povedal, že to je posledná fúra a posledná tehla.

Otec ukázal na veľkú zrovnanú kopu, bude stačiť, a ešte nasyp do jamy práškové vápno a zalej ho vodou, ja ho potom pomiešam!

„Máš dobrého pomocníka,“ povedal ten, čo bol kedysi elektrikárom a dnes údržbárom v mestských kúpeľoch Grösling.

„Mám, je to silný chlapec, všetko sám vyvozil do kopca, každé ráno vstáva o štvrtej a vozí tehly!“

A potom ten, čo bol kedysi maliarom izieb, sa spýtal, či v škole nezaspí, ale Malý v škole nikdy nezaspal, aj keď nenosil samé jednotky, a otec zahundral, že ho prijali na jeseň na priemyslovú školu. A chlapi objali tehly a pokyvovali hlavami. Prišli pomôcť kolegovi splniť dávny sen. Malého otec odjakživa chcel mať vlastnú záhradu a v nej domček.

Chlapec mal práve osem rokov, keď sa naučil plávať, plávanie sa učilo na hodinách telocviku a celé školské triedy chodili na hodiny plávania a tu, v Gröslingu, prvýkrát deti zistili, aké ťažké je telo, že stále klesá na dno a žiaden nekoordinovaný pohyb klesaniu nezabráni.

Voda ho priťahovala, jej vlastnosť objímať a hladiť, ale aj odporovať, bola

zvláštna a očarujúca. Čoraz viac sa do vody hrúžil a ponáral a jeho pohyby čoraz viac pripomínali plávanie, až napokon dokázal pretromfnúť všetkých spolužiakov. Do krytého bazéna Grösling svietilo cez sklenný strop slnko a vytváralo zaujímavé tlmené svetlo. Každé plesnutie do vody sa v mnohých ozvenách odrážalo od parádnych stien, od oblúkových vlysov na obvodových stenách starých kúpeľov.

Meno kúpeľov pochádzalo najskôr od ryby – hrúza škrvnitého. Kedysi obýval rameno Dunaja, ktoré sa rozprestieralo práve v týchto miestach. Po nemecky sa volal „kressling“. Rameno zasypali, na hrúza sa zabudlo a nivy, záhrady a parky v osemnástom storočí prekryli prvé stavby. Na území, ktorému hovorili po hrúzovi Prešpuráci „Grösling“, mešťania, ktorí mali radi čistotu, postavili prvé kúpele, Binderhoferov kúpeľný dom, a neskôr, keď vznikla Kúpeľná ulica, aj reprezentatívny kúpeľný ústav Bad Pozsonyi. Okrem hygienických potrieb ponúkali hosťom aj ďalšie vodoliečebné služby, masáže, elektroterapiu, rehabilitáciu a rozličné druhy kúpeľov. To už bol rok 1895. Záujem o kúpele, ľudovo im hovorili Grösling, vzrastal a rozširoval sa. Dnešnú podobu získali po druhej svetovej vojne ako jediná krytá plaváreň v Bratislave.

Otec pozoroval, ako jeho syn silnie, je čoraz rýchlejší, a predstavoval si, že bude pretekárskym plavcom. Voda bola Hurtalovcom každodenne blízka, otec bol kúpeľným majstrom.

Každú nedeľu Malý v Gröslingu brigádoval. Upratoval šesťdesiat kabín a prideľoval ich hosťom, prenášal vešiaky so šatami, obsluhoval parný kúpeľ, nasával vlhký pach obohatený chlóróm a vôňu lacného pracieho prášku z naskladaných bielych uterákov. Vešiak so šatami a s topánkami vážil v zime aj pätnásť kilogramov a niekedy ho zdvihol možno dvestokrát a zavesil do výšky dvoch metrov. Bral to ako posilňovanie a keď návštevníci videli, ako vzpiera ich ťažké odevy, vždy mu dali tringelt a spokojní a očistení od celotýždenných problémov s úsmevom odchádzali. Otec sa im uklonil, keď na tanierik cengli mince. Niečo sa ušlo aj Malému, a tak mal vždy niečo na prilepšenie a vreckové. Ale ľudia nechodili do kúpeľov len pookriať, vymáčať sa v teplej či studenej vode, ale dali si aj obloženú žemľu, oškvarkový pagáč a malinovku, a pri odchode ich zaplatili. Otec však nikdy nekontroloval, či každý zaplatil. Bolo to jeho podnikanie a služba zákazníkom. Až doma spočítal náklady a príjem... Nikdy nič nechýbalo.

Malému sa neprotivila žiadna práca, vedel, že človek nič nedostane len tak, a myslel na svojho otca. Aj on rád pomáhal ľuďom a vždy sa mu to vyplatilo.

Keď Malý stískal v ruke svoju odmenu za brigádu v kúpeľoch, spomenul si, že susedom Chalupovcom priviezli uhlie. Celé popoludnie ho nosil do pivnice a dostal za prácu osemdesiat korún. Neostalo len pri Chalupovcoch, pomoc potrebovali aj ďalší susedia. Mal vtedy len desať rokov!

Otec pozoroval syna, silné tempá a rýchlosť, s akou sa kĺzal vo vode. Uvedo-

mil si, že to je šport, ktorý by mal robiť, lebo v tom je dobrý. Aj Malý sa v plávaní našiel, objavil splynutie tela a vody v súhre, ktorú využívajú ryby, lebo voda je pre nich živlom najpotrebnejším pre život. Rýchlosť vo vode ho opájala, akoby sa odpútal od príťažlivosti a vodný živel ho niesol do iného, vodného sveta.

Jaroslav Debnárik, tréner plavcov, stál na kraji bazéna, uznanlivo pokyvoval hlavou a povedal, že pre Malého je najlepší plavecký oddiel Slovan ÚNV a že ho berie. Disciplinovane trénoval a tréner ho trikrát v týždni sledoval, ale to bola celá jeho činnosť. Malý plával a plával, zúčastňoval sa na pretekoch, stále vyhrával a všetko nasvedčovalo, že bude z neho výborný pretekársky plavec. Ale športovcom, aj tým najlepším, sa treba venovať, nielen tľapať po pleci a povzbudzovať, treba ich trénovať. Nevedno, či to Debnárik vedel, alebo za dôležitejšie považoval niečo iné, nádejný Milan sa mu postupne vytrácal zo zorného uhla a úmerne s nezáujmom klesal aj výkon jeho zverenca. Chlapec postupne vynechával tréningy a chodil domov so suchými plavkami. Otec pochopil, že do plaveckého oddielu Slovana chodia športovci z lepšie situovaných starších bratislavských rodín a tréneri predsa profitovali zo starostlivosti o výhodných, solventných klientov. Syn kúpeľného majstra do tejto skupiny nepatril...

„Koho hľadáš, kamarát?“ spýtal sa dobre stavaný tridsiatnik s vysokým čelom, blondavými vlasmi a prenikavým pohľadom. Malý nerozhodne prestupoval pri dverách k bazénu. Povedal, že sa chce prihlásiť na veslovanie, a rozpačito strčil ruku do vrečka nohavíc.

„Tak sa v šatni prezleč a príď do bazéna!“ Malý pochopil, že si sadne do trenážera, ktorý už poznal, lebo v bazéne s vodáckym trenážerom už bol v rámci plaveckého kondičného tréningu.

Zhodil nohavice a košeľu a v trenírkach vbehol do haly, kde bol v bazéne na pružinách upevnený trenážer. Plechové koryto so štyrmi obrovskými veslami a na stene oproti veľké zrkadlo. Žiadne pádla a kanoe. Najskôr si myslel, že prišiel niekde inde, a bezradne stál na kraji.

„Bojíš sa tých vesiel?“ spýtal sa Zolo Tóth a Malý bezradne pokrčil plecami. „Chcel si predsa veslovať a tu si u veslárov. Keby si chcel ísť k vodákovi, tak to je vedľa.“ Malému však ničो vravelo, že tie veľké veslá sú predsa o niečo zaujímavejšie ako špáradlá v kajaku, a sadol si do trenážera.

Zolo Tóth mladíka chvíľu pozoroval a celkom sa mu pozdával. Ved' sa uvidí. Už tu boli iní valibukovia a keď začalo ísť do tuhého, vzdali to.

Myšlienky Malého ešte blúdili úplne inde. Plávanie sa mu páčilo, ale nenašiel trénera. Otec mu rozprával o koňoch a jazdeckom pluku, v ktorom slúžil na vojenskej čine, ale kde nájsť jazdecký klub a prihlásiť sa? Napokon ho zaujali loďky, kanoe a kajaky. Keď boli na kondičnom tréningu z plávania, vyskúšal kanoe aj veslovanie, ale veľký rozdiel v tom nevidel. Dlho sa rozhodoval a napokon zablúdil opäť do lodenice.

Zolo Tóth mu vysvetlil základy práce s veslom a Malý urobil prvé zábery.

Bola jar 1961 a Milan Hurtala, ktorého budú volať Malý, sa stal členom veslárskoho oddielu TJ Slovan CHZJD Bratislava.

Volod'a, 1961

Volod'a sa usmieval vazelinovým úsmevom a dlane si utieral do pucvoly, indiánka tlmene rachotila a kamarát povedal, si macher na roztáčanie umŕtvnených motorov, a to všetko medzi rozhádzanými súčiastkami a kľúčmi, kladivami a hrncom so starým olejom. Si macher, povedal ešte raz Laco, priateľ Volod'ovej sestry, študent vysokej školy strojníckej, a dal mu hrubú knihu s krásnymi obrázkami spaľovacích motorov. Volod'a sa do nej začítal a pochopil všetky funkcie tých krásnych strojov a všetky doby, pri ktorých spaľovací motor získava tú obrovskú silu. Proces premeny energie ho hypnotizoval a priťahoval, a tak Volod'a opravil maďarský moped CZEPEL a za odmenu celý mesiac na ňom jazdil. Pred rokom tak skúšal jazdiť na mopede pána doktora, ktorý medzitým ošetroval pacienta s urgentným problémom, a vedel, že má na jazdu len štvrt' hodiny. Pred rokom sa naučil hádzať rýchlosti na zamknutej novej mašine JAWA 250 a uháňal na stojane aj deväťdesiatkou, chcel však mať vlastnú motorku, ktorú by si nemusel požičiavať a mal by ju len pre seba.

Keď prichádzal domov, počul zďaleka, ako mama, sólistka operety, cvičí postavu Hermíny Oberholzerovej z Ohňostroja od Paula Burkharda. Premiéra sa chystala na jeseň 1961. Mamin krásny mezzosoprán napíňal ulicu a zvučal v celom byte, obsadil všetky priestory a Volod'a vedel, že jeho mama je trieda, že keď spieva, diváci Novej scény vstávajú zo sedadiel, a potlesk počul aj teraz, keď sa náhlil domov.

Spomenul si na jeden deň v roku 1953, keď mal osem. Brat Žeňo postával pred domom a vyzeral, akoby počítal vrabce, ktoré sa kľbčili v prachu na ceste. Povedal Volod'ovi, že mu ukáže tajomstvo, a viedol ho cez kopčeky a porasty divokých krikov, obchádzali zvalené múry hradu, ktoré už vtedy stáli len silou vôle vekov, ktoré pripomínali monumentalitu starých čias monarchie, ktorá držala pokope národy zovreté ako železnou obručou. Aj keď bola za domom veľká záhrada, podnájomníci do nej nesmeli chodiť, a tak deti vyrastali na ulici; každý mal na krku kľúčik od bytu ako medailu, ako vyznamenanie, ako znak rádu uličníkov, a brat patrila medzi „hradných pánov“, lebo bol o dva roky starší ako Volod'a, a ich revírom bol hrad a okolie a všetky chodby v podzemí a hradní páni nemilosrdne zmaľovali každého cudzinca, ktorý šiel okolo a nemal „pripustku“.

V pivnici, pod vchodovým mostom na hradné nádvorie, kde to páchlo vlhkosťou a na stenách sa zelenela storočná pleseň, ležal na chrbte generál Štefánik

s pokojnou tvárou a v koženej leteckej prilbe a vedľa neho lev, ako by ho chránil, ukazoval zuby a švihal chvostom a jednou labou obľápal štít so znakom troch kopcov a s dvojitým krížom. A Volodša videl, že tí dvaja podnájomníci majú už tretieho, že pribudol ďalší, generalissimus Jozef Stalin, ten Stalin, ktorý stál na Stalinovom námestí ako láskavý ujo so zloženými rukami a nezúčastnene sledoval dianie naokolo. Hľadel Štefánikovi na prsia, hľadal asi jeho vyznamenania, a tvár mu celkom nebolo vidieť, lebo ležal na boku. Už teda nestál na námestí a Volodša si pomyslel, že asi každý významný človek, keď zomrie, jeho sochu uložia do pivnice. J. V. Stalin zomrel v marci. Napadlo mu, že keby mal aj on sochu, asi by ho tiež niekde uložili. Spomenul si, ako mu hrozilo, keď ho chlapci, čo sa hrali na partizánov, chytili ako „Nemca“ a chceli obesiť, postavili ho na stoličku a hodili slučku na krk a zachránil ho len Žeňo, ktorý zavola otca. Ale jeho sochu by sem asi neuložili, pretože ju ešte nikto nevytvoril.

Volodša však myslel hlavne na motocykle, a preto aj prišiel do motocyklového krúžku v Pionierskom dome. Mali 50 ccm Pionier a chlapci sa ho učili rozkladať a skladať a netrpezlivo čakali na svojich pätnásť rokov, lebo to bol vek, keď mohli legálne sadnúť na pionierku a vyraziť do ulíc. Bola to Volodšova chvíľa, lebo ako dirigent, ktorý diriguje malý päťdesiatkubíkový orchester, šermoval kľúčmi a odťahoval a zaťahoval matky, nasadzoval malý motor a výfuk, niekedy sedel pred holým rámom motocykla, ktorý akoby sa hanbil, že už vlastne motocyklom ani nie je, a Volodša študoval tie malé agregáty, sedel medzi nimi ako patriarcha a bolo neuveriteľné, že malé súčiastky sa o chvíľu spoja do silného celku a ten roztočí kolesá a odvezie jazdca. Vedúci krúžku Volodšu obdivoval, tešil sa, že taký šikovný chlapec chodí do spoločnosti, ktorá vonia olejom a benzínom, a spolu začali robiť úpravy na motore, aby dosiahli väčší výkon a pripravili tak pionierku na terénne preteky.

V dielni pripravoval svoju motorku aj Edo Bertoli z Piešťan, jazdec na Brnianskom okruhu, a to bola už silná mašina, dvestopäťdesiatka, a Bertoli robil na nej len malé úpravy, ktoré však dramaticky zvyšovali výkon motora, a Volodša skúšal tie úpravy aj na pionierke, ale nedarilo sa mu. Vedúci krčil plecami a argumentoval, že aj úpravy majú svoju hranicu, svoj limit a že pionierka nemá piest vhodný na preteky a éterovú zmes, ktorú by taký motor vyžadoval, a Pioniersky dom si také veci nemôže finančne dovoliť. Povedal mu však:

„Počúvaj, Vladimír, môžeš vytiahnuť ešte jeden tromf, napáliť to na plný plyn od samého začiatku, pred zákrutou obidve kolesá zablokovať, šmykom vybrať zákrutu a potom opäť vyraziť naplno, nech malička ukáže, čo v nej je a čo sme do nej vložili.“ Tak radil vedúci krúžku ako tréner, skúsený pretekár a stratég a Volodša ho počúval, lebo rady sa mu zdali celkom rozumné.

Stáli na štarte a vedľa sa vyškieľal Marian Rajnoha, ktorý mal kompletne upravenú päťdesiatku a všetci vedeli, že má nový piest, éterovú zmes a drapákové kolesá, teda najrýchlejší stroj. Aj Volodša to vedel, ale veril, že technikou jazdy

dokáže Rajnohu obísť, dokáže nad ním zvíťaziť, a že Marian Rajnoha, ktorého čaká oslnivá kariéra sedemnásťnásobného majstra Slovenska v kokpíte pretekárskeho auta, štvornásobného majstra ČSR, majstra športu a automobilového pretekára dvadsiateho storočia, práve dnes utŕži porážku od neznámeho rýchleho pretekára.

Keď štartér zamával šachovnicovou zástavkou, Volod'a vyrazil ako o život a stretol sa s vetrom, ktorý nad Bratislavou skoro neprestajne dul, pionierka kvílila a jej bzukot sa premenil na jačanie rozzúreného pudlíka, lebo päťdesiatky, keď sú nastavené na vyšší výkon, nedunia ako silné mašiny, ale svoju zúrivosť prezentujú vysokým kvičaním a bzučaním. Nevidel nikoho pred sebou, a tak vedel, že je prvý a vedie celý stravec pretekárov, že prvý lieta na bubnoch a niekedy mu plesnú listy osík o ramená, keď ostro vyberá zákruty, úsporne obchádzal kamene a hlboké mláky a hovoril si, ako dobre, že neprší. Len ako z iného sveta doliehal k nemu krik mladých divákov, ktorí prišli povzbudiť svojich kamarátov.

Ostrá zákruta vpravo menila smer trate a komar Volod'a zaregistroval čiernu bundu Rajnohu a frajerskú červenú šatku okolo krku, s ktorou napodobňoval Františka Šťastného, rýchlostného jazdca, ktorý bol hviezdou cestných motocyklových súťaží. A spomenul si na radu vedúceho krúžku, že má v zákrute zablokovat' kolesá a vybrať šikanu šmykom, šliapol na všetky brzdy a zablokoval kolesá a Rajnoha sa mihol vedľa a prášil po hrboľatej ceste plnej výmoľov a bubnov, po terénnej trati, ktorá skúšala šikovnosť mladých jazdcov.

Volod'a sa zvalil do kríkov pri ceste a motorka s ním, akoby ho nechcela opustiť, a stíchla, lebo sa hanbila, že nezvládla zákrutu tým svojráznym zablokovaním kolies. Udreľ si koleno, ale necítil to, lomcoval ním hnev, lebo vedel, ako sa majú jazdiť zákruty, a predsa to nevyšlo, lebo nemal drapákové kolesá, upravený piest a éter. Zlostne šmaril prilbu na zem a uvedomil si, že nie je pretekárom, ktorého ťahá mašina, ale ktorý sám dá mašine zabrať, a tiež, že zatiaľ nemá taký stroj, ktorý by tomu zodpovedal. Vtedy si uvedomil, že preteky, kde nad majstrovstvom vyhráva lepšie vybavená motorka, teda keď peniaze rozhodujú o úspechu, nie je šport preňho!

Prišiel čas rozhodovania, kam zo základnej školy, a voľba nebola ťažká, lebo Žeňo chodil na elektrotechnickú priemyslovku a sestra na strednú zdravotnícku školu, tak aké rozhodovanie, veď najbližšie k motorom je strojnica priemyslovka s celým arzenálom všemožných mechanizmov, s vôňou vazelíny, ktorú mal tak rád, tam sa určite naučí všeličo, a hlavne rozumieť motorom.

Kovošrot, národný podnik s veľkou plochou plnou rozličných železných častí, dielcov, rúr a rúrok, drôtov a káblov, rozbitých motorov a plechov, bol na Plynárskej ceste a sem si prišiel Volod'a odpracovať povinnú brigádu pred nástupom na priemyslovku.

Blond'avý Dobiš, jeho budúci spolužiak, stál v čistých montérkach bezradne, majster sa na neho trochu opovržlivo, trochu uznanlivo pozrel a vrazil mu do ruky nové hrubé rukavice. Je to špinavá práca, ale užitočná, povedal a zmizol

za hromadami šrotu. Má pravdu, povedal Volod'a, ale čo sme komu urobili, že sme dostali taký trest, železo sem, hliník tam, naznačil Volod'a baletným pohybom úkony. Divíš sa pousmial, len aby urobil kamarátovi radosť, ale nebola to radosť z pridelenej práce. Koženú kabelu, ktorú stále nosil so sebou, si položil k nohám. Čo máš v tej kabele, učebnice? spýtal sa Volod'a a Dobiš vytiahol fľašu mlieka, otvoril ju a ponúkol Volod'ovi. Radšej keby si mal pivo, ale Dobiš len zavrtel hlavou, že on pivo nepije, natiahol si rukavice a začal sa prehrabávať v kope šrotu. Júlové slnko im pieklo na hlavy a povedali si, že je neľudské sa takto opekať. Volod'a zarezal za hromadami železných platní dve kabíny a časť valníka, nuž, pozrieme sa, aký autopark to tu skrývajú, a objavili dva hrdzavé Saurery, staré švajčiarske valníky odsúdené na demontáž. Volod'a nacvičeným pohybom otvoril kryt motora a odborne sa zahľadel do vnútorností odsúdencom. Teoreticky by to mohlo jazdiť, povedal si pre seba. Má to ešte naftu v nádrži, zober kľuku a Dobiš sa oprel do dlhej štartovacej kľuky, Volod'a jemne pritlačil na plynový pedál; má vybitú baterku, zoberme z druhého a skúšali a prenášali batérie a prelievali naftu. Keď už Dobiš padal od krútenia kľukou, mohutný motor zachrchlal.

Krúť, krúť, kričal Volod'a a Dobišovi priam vyliezali oči z jamiek. Saurer s otlačnou kabínou, hrdzavými nárazníkmi, bez svetiel slepý a bez blatníkov, s ošúchanými pneumatikami ťažko a pomaly naskočil. Pod' hore, zakričal Volod'a a Dobiš zahodil kľuku, ten mučiaci nástroj, a sadol si na rozpárané sedadlo. Spoločne sa opreli o bakelitový volant a len ťažko sa im ho podarilo pohnúť.

Je zhrdzavený a bez maziva, skonštatoval Dobiš.

Kto maže, ten jede, povedal Volod'a, ale nemusí ani mazať, dodal. Saurer sa predsa pomaly rozhýbal, prevodovka zaškrípala a mohutný valník sa šinul medzi kopami šrotu. Keď sa pred nimi objavila postava v špinavom klobúku a rovnako ufúľanej montérkovej veste, zastavili.

Kam ste sa vybrali, mládenci, spýtal sa majster a usmieval sa, lebo nevedel pochopiť, ako sa štrnástročným chlapcom podarilo spojzduť zhrdzavený valník Saurer.

Héj, počkajte, naložíme vám, prevezte nám hliník na poslednú kopy, kričali robotníci. Naložili plný valník, naskočili na stúpačky a navigovali kvíliaci a stenajúci Saurer po uličkách medzi šrotom, a tak si Volod'a odbrigádoval celú prax.

Fogo

Igor Máder, ktorému budú veslári hovoriť Fogo, opálený, možno šesťročný chlapec, sedel na štrkovej pláži širokého Dunaja na kope kameňov. Uprene sledoval mohutný tok rieky, ako majestátne plynie, valí sa nenápadným šumením a akoby

mimochodom, tam, kde už nedovidel, prijímal vody pokojného Ipľa, hraničnej rieky s Maďarskom. Každý prejazd kataraktnej lode s vlečnými člmi, naloženými až skoro po palubu, plieskanie lopatkových kolies a rachot motorov bol pre neho dobrodružstvom.

Na frkotajúcom zelenom člne Dunajskej pohraničnej stráže s nápisom HČ-PS stál na mostíku námorník s ďalekohľadom a toho malý Igor obdivoval, dlho ho sledoval, pokiaľ sa nestratil v diaľke kdesi pri Ostrihome.

Mohutná rieka v ňom vyvolala túžbu plaviť sa, okúsiť silu obrovského množstva vody, ktoré veľakrát na jar vystrašilo obyvateľov dedinky, keď sa nenápadné vlnky opierali o vysokú hrádzu, ktorej hovorili títeš. Dunaj ho fascinoval...

Malý Igor do svojich jedenástich rokov vyrastal v malej pohraničnej dedinke Chľaba. V nej akoby sa zastavil čas. Spomínal na starcov v širokých maďarských klobúkoch, so zapáchajúcimi fajkami s dlhými pipasármami, na pivničky, vyhlbené v hlinenom návrší, všadeprítomné kotkodákanie sliepok, pach maštali a hnoja, cengot postrojov dobytky a štrkotanie kolies rebriniakov na udupanej ceste, švitenie vrabcov a neskôr ticho.

Máderovci bývali v kasárňach, otec bol financ a malý Igor rozprával väčšinou po maďarsky. Až keď sa v roku 1956 presťahovali do Bratislavy, vybrúsil si slovenčinu na základnej škole a získal kamaráta Fedora Horvátha. Nerozdelili ich ani ďalšie školy – pre Igora elektrotechnické učilište a pre Fedora strojnícka priemyslovka.

„Kam ideš?“ zakričal na Fedora, ktorý si vykračoval so športovým vakom cez dvor. „Veslovať,“ odvetil kamarát a prehodil si vak na druhé plece.

Bolo to ako heslo, ktoré Igora zelektrizovalo. Začul šplachot dunajských vín na kameňoch pobrežných pláží, pukot remorkérov a údery kolesových lopát. Veď kde inde veslovať, ako na Dunaji?

„Počkaj, idem s tebou!“

A tak na jar 1961 Igor Mader, alias Fogo, doplnil rady veslárskeho oddielu TJ Slovan CHZJD Bratislava.

Veslársky klub Slovan, možno v júni 1961

Franto Reich sledoval štyroch mládencov, ako opatrne vynášajú loď z hangáru ako vzácnosť, krehkú nádobu, ktorá len na vode získava svoju silu, ale na brehu je zraniteľná, krehká, odkázaná na opateru a jemné správanie. Na pokyn ju položili na pripravené drevené kozy. Gočál, Heidinger, Krenčey, Máder.

Boli jednoducho už tak nastavení. Po behaní a krátkej posilňovačke na vodu. Už dlhšie v lodi nesedeli, neustále pršalo a dlane ich svrbeli. Bol jún a Dunaj stúpал, plávali na ňom kmene, vence kríkov a drobného dreva, kalná voda plynula

nebezpečne rýchlo a omývala pobrežné kamene, niekedy vystúpila aj po prvých betónových schodíkoch. Každý deň sprchlo a deň bol smutný, husté dažďové oblaky neprepustili ani nepatrný lúč slnka.

Máme tri štvorky, premýšľal, lebo ako náčelník klubu cítil určitú zodpovednosť za výkon mladých veslárov. Stál na terase pred hangárom aj s trénerom Viliamom Prochádzkom. Čo s nimi? Ako vybrať pretekárov?

Obyčajne takto spolu stáli málokedy. Reich si myslel, že Procházka je svojimi tréningovými metódami zastaraný, a sám presadzoval v tréningu osobitý prístup, podľa telesnej spôsobilosti veslára.

Viliam Procházka bol roztrpčený. Nerozumel, prečo športovec, ktorého priviedol k vysokým metám, moril ho na tréningoch a dokonca s ním v parku aj pobehol, učil ho držať veslo a správnu techniku, určoval mu tréningové dávky, sledoval, ako jeho výkonnosť stúpa, a napokon ho priviedol až k účasti na olympiáde, tešil sa z jeho prvých úspechov, prečo ho teraz prehliada.

Vnútorne nesúhlasil s dnešným tréningom na vode, ale zverenci ho uhovorili, už mali dlhého zaháľania a mordovania sa v bazéne dosť.

Chlapci boli všetci rovnako starí, mali šestnásť a na tvárach im Reich videl odhodlanie a neohrozenú odvahu. Čakali, že ich niekto začne okresať, naháňať, poučovať a motivovať, jednoducho trénovať.

„Sú dobre stavaní,“ povedal Procházka.

Reich opovržlivo mľaskol. „To vôbec nič neznamená, táto partia nemá výdrž, chodia sem len občas!“

Po prúde zadulo a Reich si pritiahol bundu viac k telu.

„Zoberte si cvičný gig, hádam nechcete rozbiť pretekársku loď?“ povedal Viliam Procházka a zamietavo mávol rukou.

„Máš pravdu, hladina je stále vysoká, ja by som na vodu ešte nešiel, kto ich trénuje?“ ticho sa spýtal Franto.

Veslári zastavili v polovici pohybu a spýtavo sa zahľadeli na dvojicu trénerov. Reich pokynul a veslica sa opäť nasunula do hangáru. O chvíľu sa vysunul gig, plátová loď, ktorú používali na tréningy.

„V bazéne už im to celkom ide, zdá sa, že aj na Dunaji sa pohybujú celkom dobre, nuž, netrénuje ich zatiaľ nikto. Občas ich korigujem v bazéne, na vodu chodia sami. Ale Šaňo Kovačovič si s nimi dosť rozumie!“

„Tak nech sa o nich trochu postará,“ povedal Franto a zahľadel sa na zatiahnutú oblohu. Pomedzi rýchle mraky sa predrali skúpe slnečné lúče.

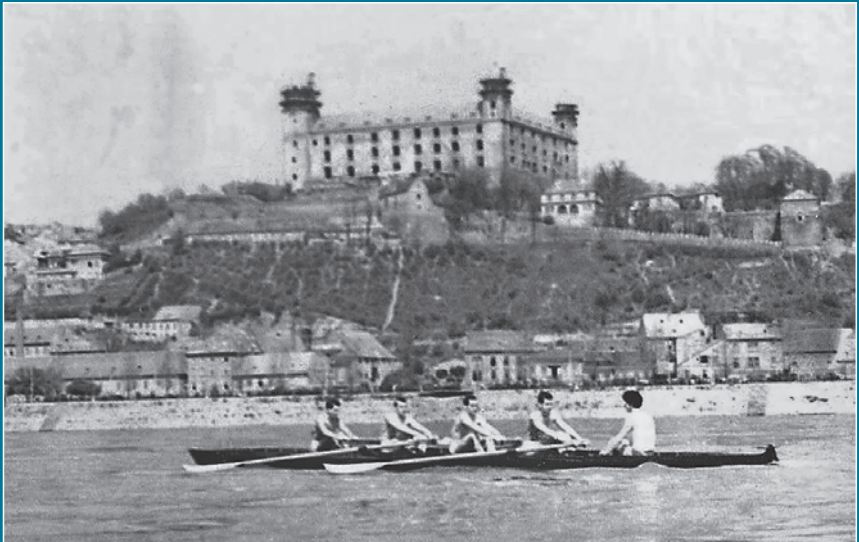
„Ten odchádza o chvíľu na vojnu, pôjde do Dukly.“

„A tá druhá štvorka?“

„Myslíš tú, kde vesluje Hurtala? Tam sú Bukšár, Škripeň a tuším sa volá Renceš...“

„Ten Hurtala, to je väzba, k tomu keby sme našli partnerov! To by bol veslár!“ nevdojak si vzdychol Franto.

„Ale perspektívni sú aj ďalší,“ namietol Procházka a zatváril sa znechutene.

Keď sa začali renovovať hradné veže